

מסורת הש"ס

(א) מ"ק ו. כלאים פ"ג מ"א, **(ב)** נ"ב"ק א, **(ג)** נ"ב תל"ב כב טו, **(ד)** ר"מ, **(ה)** גלגל ר"מ, **(ו)** נ"ב"ק לז, ו"ע"ש דרכה נופיה הוא דקלמר השורף שטרו של חצירו פטור דלמר ליה ייירא קלמי מינך, **(ז)** נבדליתא להילא רפי"ח דכלאים כללי זרעיס וכו' ומותרין באכילה וכו"ש בהנחל,

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה נותן בו' דהא פסקינן הלכתא בב"ק. קשה לי הא מר"ל דשמעתא הוא רבה והוא טורח בביק דהשורף שטרותיו של חצירו פטור. ומי"ט הורכזי תוס' דאמת תלכן וילתא לקושית מרש"א:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נותן וכו' אלף לגולן ליפטר: **(ב)** בא"ד שטרותיו של חצירו פטור ליה רבה התם דהתם ייירא בעלמא: **(ג)** ר"ח טהא וכו' משמע שכבר נזכר וכו' יוסי:

מוסף רש"י

נותן לו דמי חטין. שאין דרך לטורח וזן ממכרין בתוך הסטין (ביצח רח): שיש בה רובע. ורובע קנה אחד מכ"ד מפאה, ימעט. שאם ירע רובע הקב ימנעטו ויעקרט (תוס' ו).

מוסף תוספות

א. חייב האי שרפרו לשלם לגולן דמיהו דדבר הגורם למכור הוא שאם היה בעין היה מחזירו גולן לבעליו ופטור. רמ"י ב"ק נח: **ב.** ועפרהנמכר במתן כגון עפרות זהב הוא. רמב"ם א. כיון דאדחייחיו בחיב אין בוריעתם משום כלאים דלא חשיב אלא כמין במינר. רמב"ם. ירמ. יומה. **ג.** דכתיב (דברים כב) פן תקדש המלאה הורע אשר תורע ותבואת הכרם. רמב"ם. ה. כלומר הדרכבת כלאים הידעא ממנו מותר. רמב"ם. **ו.** ומיהו דראי אפי' קודם זריעה אם יש בו רובע ורע ממין אחר ימעט דכלאי זרעיס וזריעתן יקוימן אסור. ר"ן. **ז.** אבל לענין כלאים וכו' כיון שימעט מרובע שרי דשוב אין שם כלאים. רמ"י יומה. ח. [נד'כשני מינים דמי. שם.

נוסן לו דמי חטין. שהרי הפחיתו צמדה דליהו הוה מוצין ליה עם הסטין דעפרורית מקבל לוקח אבל לחזור ולערב אינו יכול דהשתא עושה עולה צידים וכתיב (ויקרא יט) לא תעשו עול וגם לוקח לא מחיל אלא מה שנתערב מעלמו עם התבואה בע"כ של מוכר וכשזכור הנזכר ומשליך חוץ היזק צידים הוא שאותן זכורות היו לו שוין כמו חטין וא"י לא חשיב ליה היזק גמור דמ"מ הן גופן אינן שוין כלום ליחייב מיהא משום דינא דגרמי כגון השורף שטרותיו של חצירו והמקדש בכרם והזורע כלאים בשדה חצירו דבההיא שעתא קגזיל ליה מיד ממונו אע"פ שאינו ניכר * דהא פסקינן הלכתא בנ"ק (דף ק.) [כר"מ דלאין דינא דגרמי ואמרינן נמי התם הוה עובדא וכפייה רפרס לרז אשי ואגבייה כי כשורא לללמי [שם נח:]וגרמא כמקין דקיי"ל^[ג] פטטור היינו כגון שולח את הצברה ציד חרש שוטה וקטן שהיזק ניכר אבל אינו עושה אותו צידים אלא גורם עכשיו שיצא היזק ממילא לאחר זמן אבל דינא דגרמי צידים הוא מויק אלא שאין ההיזק ניכר]: ומשני **קטניה מקבל עליו רובע.** כדחיי רב קטינא אבל עפרורית פחות מרובע משהו הוא דמקבל אבל רובע בעפרורית כיתר מרובע בקטנית לא מקבל: **חטין מקבל עליו כו'.** כלומר אם חטין מוכר לו מקבל עליו לוקח כו'. קטנית אורחיה לגדל בחטין וישוובה בשעורים ועפרורית בעדשים. יתשובת קש שניזרה בנישוב:

מאי לאו הוא הדין לחטין ושעורין. דמקבל עליו רובע עפרורית והאי דקתני לא גבי עדשים אורחא דמילתא קתני שמיני טנופת הללו מנזין זה בזה וזה בזה: **דמיעקר עקרי להו.** ולא קולרין הלכך שכיח בזה עפרורית טפי: **אלא עעמא כו'.** כלומר כיון דלמרת דמיעקר עקרי להו והלכך שכיח בזה עפרורית טובא א"כ דוקא נקט בעדשים רובע עפרורית משום דשכיח בזה אבל חטי ושערי אין לומר רובע עפרורית דהא לא שכיח כ"כ תפשוט מיהא סייע לזכרין שיתת מתרן עפרורית פחות מרובע דאם אימא דה"ה לחטי ושערי ילתינו רובע עפרורית בחטין ואנא אמינא כ"ש בעדשים: **לעולם.** אימא לך חטי ושערי מקבל רובע עפרורית ודקשיא לך ליתנייה גבי חטין וכ"ש עדשים בעדשים אצטריכא ליה כו': **אמר רב הונא** רב הונא אמרי לה דינא ואמרי לה קנסא אמרי לה דינא מאן דיהיב זוזי אפריי שפירי יהיב ורובע לא טרח איניש יותר מרובע טרח איניש וכיון דטרח טרח בכוליה ואמרי לה קנסא רובע שכיח יותר לא שכיח ואיהו הוא דעריב וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה (סימן כל תרי שטורי דראבין בר רב נחמן אונאה וקבלנותא) מיתבי^[ב] כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעט סברוה דרובע דכלאים ביותר מרובע דהכא וקא תני ימעט לא רובע דכלאים כי רובע דהכא דמי אי הכי אמאי ימעט משום חומרא דכלאים אי הכי אימא

ליישב דפרין נמי אלישנא דדינא שפיר דכל שדרך צני אדם להסיר כלאים היו אם לא הסירם ולכן הואיל ודרך צני אדם כשצאין לנפות מנפין הכל בכלאים נמי ליהוי כלאים^[א] עד שסיר הכל מכל מקום ללישנא דקנסא מיושב טפי והוי מנאי לשנויי דסבר כר' יוסי דלמר יצור אלא רואה להעמיד כדברי הכל:

לעולם. אימא לך חטי ושערי מקבל רובע עפרורית ודקשיא לך ליתנייה גבי חטין וכ"ש עדשים בעדשים אצטריכא ליה כו': **אמר רב הונא אם צא.** לוקח להקפיד בטנופת דנראה בעיניו שיש בו טנופת יותר מרובע וצא לוקח לנפותו לדעת אם יש שם יותר מרובע ומנמא בו יותר: **מנפה אם כולן.** ויחזיר לו המוכר חטין כנגדן או מעות ולא יאמר רובע כבר מחלת והמותר אשלם לך: **אפירי שפירי ויצי.** דלא מחיל טנופת כלל אלא מפני שטורה הוא לנפותו בשביל דבר מועט והלכך כי ליכא אלא רובע לא טרח לוקח לנפותו דכי אמר ליה מוכר ללוקח אני אומר שפירות יפין הן ואם תאמר אינן יפין או טרח ונפה אותם או אייתי ראיה כמה יש טנופת ואשלם לך ובשביל רובע לא טרח דינא שכרו בהפסד טרחו אבל כי איכא יותר מרובע טרח לוקח לנפותו וכיון דהתחיל לטרוח טורח ומנפה את כולו דדבר קל הוא לגמור הניפוי מאחר שהתחיל והלכך לא מחיל ומיהו היכא דליכא אלא רובע אם צא לנפותו הרי בטלה דעתו ופטור מוכר: **ואמרי לה קנסא.** דמן הדין אפי' טפי מרובע מחיל איניש ואפירי דלאו שפירי מכל וכל יהיב לוקח זוזי שיועד הוא דדרך תבואה להיות בה טנופת ומחיל הלכך רובע לא קניס דהא שכיח וליכא למימר דערוצי עריב צידים אבל יתר מרובע לא שכיח בתבואה ואיכא למימר דליהו המוכר הוא דעריב צידים וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה דליכא למימר כוליה עירב. ונפקא מינה דאי ידעינן ציה דלא עריב אפי' טפי מרובע הוי מחילה וקנה לוקח והיינו דליכא צין דינא לקנסא: **מיוצי.** אלישנא קמא דלמרי ליה דינא קפרין ולא אקנסא: **כל סאה.** תבואה שיש בה רובע הקב ממין אחר ימעט דלא ליהוי רובע ואח"כ יזרענו וכן פ"י רבינו חננאל. א"נ מזרעו אלא שלא נשרשו עדיין ימעט אבל אם נשרשו אין להם עוד תקנה שכבר נאסרו בהשרשה כדנפקא לן בפסחים דפרק כל שעה (דף כה.) מהמלאה [דגיס כג] והזרע זרוע מעיקרו בהשרשה ובספרי^[א] נמי תניא לה בהדיא התבואה משתשריש: **סברו דרובע דנלאים.** האוסר התבואה משום כלאים חשוב הוא מן התורה ולא בטיל כי היכי דחשיב יותר מרובע טנופת לגבי מכירה דלא בטיל והוא הדין דפחות מרובע דכלאים בטל כרובע דטנופת: **וקפני ימעט.** ויעמידנו על שיעור הבטל דהיינו פחות מרובע. ואע"ג דאיסור כלאים חמור הוא שאין צ"ד יכולין להפקיע איסור אפי"ה לא מחמירנן ציה למימר דכיון דטרח ליטרח בכוליה לנפותו כולו כ"ש גבי מכירה דקיל שהרי צ"ד יכולין להפקיר ממון של זה לחצירו דהוה להו למימר ימעטי ויעמידנו על שיעור הבטל דהיינו רובע ואע"ג דלפירי יהיב איניש זוזי ובטפי מרובע עביד דטרח בכוליה ולא מחיל אפי"ה כיון דרובע מחיל איניש בטפי מרובע נמי יעמידנו על רובע ולא ינפה את כולו וקשיא לרז הונא דלמר מנפה את כולו. ומיהו הוה מנאי לתרואי דלא דמי טעם דטנופת לטעם דכלאים כל כך דהתם במחילה תליא מילתא דרובע מחיל איניש משום טרחא אבל יותר מרובע לא מחיל איניש אפי' פחות מרובע שצו דנקל לו לטרוח בכולו מאחר שמתחיל אלא דעדיפא מינה קמתרן ליה: **כרובע דהכא דמי.** דשניהן בטלין מן הדין והלכך די במיעוט דהא אפי' מיעוט לא הוה כריך דהא בטיל אלא חומרא בעלמא הוא כדמפרש ואזיל אבל יותר מרובע דכלאים אימא לך שאם צא למעט ממעט את כולו: **אי הכי.** דמשום חומרא דכלאים ממעט ולא מן הדין:

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

צד.

נותן לו דמי חטין. פי' ריב"ס דהיינו כר"ש דלמר (צ"ק נח.): **דבר הגורם לממון כממון דמי** דמחייב בגזל חמץ ועבר עליו הפסח **(ו)** [וצא אחר ושרפון^[א] ולר"י נראה דלמי אפי' כרבנן דהתם ודאי לאו כממון דמי שאינו שזה לשום אדם כלום אלא^[ב] (א) לגזילה ליפטר צו אבל

הכא הוי כאילו גזל חטין עלמן שהוא מוכר זכורות לכל אדם כמו חטין^[ב] ולא דמי לשורף שטרותיו של חצירו **(ט)** דהתם^[א] ייירא בעלמא הוא דקלא ליה ולא את החזב:

סאה שיש בה רובע ימעט. פי' ר"ש ימעט ואח"כ יזרענו^[א]

א"נ אם נזרעו ולא נשרשו עדיין ימעט אבל אם נשרשו אין להם תקנה שכבר נשרשו ולאסרו בהשרשה ואין נראה דלשון ימעט משמע שכבר ^(א) נשרשו ור' יוסי נמי דקלמר יצור משום דמיוחזי כמקיים כלאים וקודם שזרעו לא מיוחזי כמקיים כלאים ועוד דצפרק קמא דמ"ק (דף ו. ו.ש) מיימי לה צהדיא על זרעיס המחוברים אלא דנראה דמיירי הכא במחוברים לקרקע ומה שפירש דאם נשרשו אין להם תקנה אגב חורפיה לא עיין דלא אמר הכי פרק כל שעה (פסחים דף כה.) אלא גבי כלאי הכרס^[א] אבל כלאי זרעיס מותרין לא באכילה ובהנאה^[א] כדמשמע פרק כל הבשר (מולין דף קטו.) דפרין אלא מעמה כלאי זרעיס ליתסרו דהא כל שמיעצמי לך הוא ומשני מה צהמתן היואל ממנה מותר^[א] אף שך כן' ואלישנא דקנסא פריך דקתני ימעט ולא קנסינן פחות מרובע אטו רובע אבל אלישנא דדינא לא מנאי פריך דלא דמי דהתם משום דטפי מרובע לא מחיל כו'^[א] כדפירש ר"ש גופיה דה"מ לשנויי הכי ומיהו יש ליישב דפרין נמי אלישנא דדינא שפיר דכל שדרך צני אדם להסיר כלאים היו אם לא הסירם ולכן הואיל ודרך צני אדם כשצאין לנפות מנפין הכל בכלאים נמי ליהוי כלאים^[א] עד שסיר הכל מכל מקום ללישנא דקנסא מיושב טפי והוי מנאי לשנויי דסבר כר' יוסי דלמר יצור אלא רואה להעמיד כדברי הכל:

ליישב דפרין נמי אלישנא דדינא שפיר דכל שדרך צני אדם להסיר כלאים היו אם לא הסירם ולכן הואיל ודרך צני אדם כשצאין לנפות מנפין הכל בכלאים נמי ליהוי כלאים^[א] עד שסיר הכל מכל מקום ללישנא דקנסא מיושב טפי והוי מנאי לשנויי דסבר כר' יוסי דלמר יצור אלא רואה להעמיד כדברי הכל:

אימא **רב הונא אם צא.** לוקח להקפיד בטנופת דנראה בעיניו שיש בו טנופת יותר מרובע וצא לוקח לנפותו לדעת אם יש שם יותר מרובע ומנמא בו יותר: **מנפה אם כולן.** ויחזיר לו המוכר חטין כנגדן או מעות ולא יאמר רובע כבר מחלת והמותר אשלם לך: **אפירי שפירי ויצי.** דלא מחיל טנופת כלל אלא מפני שטורה הוא לנפותו בשביל דבר מועט והלכך כי ליכא אלא רובע לא טרח לוקח לנפותו דכי אמר ליה מוכר ללוקח אני אומר שפירות יפין הן ואם תאמר אינן יפין או טרח ונפה אותם או אייתי ראיה כמה יש טנופת ואשלם לך ובשביל רובע לא טרח דינא שכרו בהפסד טרחו אבל כי איכא יותר מרובע טרח לוקח לנפותו וכיון דהתחיל לטרוח טורח ומנפה את כולו דדבר קל הוא לגמור הניפוי מאחר שהתחיל והלכך לא מחיל ומיהו היכא דליכא אלא רובע אם צא לנפותו הרי בטלה דעתו ופטור מוכר: **ואמרי לה קנסא.** דמן הדין אפי' טפי מרובע מחיל איניש ואפירי דלאו שפירי מכל וכל יהיב לוקח זוזי שיועד הוא דדרך תבואה להיות בה טנופת ומחיל הלכך רובע לא קניס דהא שכיח וליכא למימר דערוצי עריב צידים אבל יתר מרובע לא שכיח בתבואה ואיכא למימר דליהו המוכר הוא דעריב צידים וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה דליכא למימר כוליה עירב. ונפקא מינה דאי ידעינן ציה דלא עריב אפי' טפי מרובע הוי מחילה וקנה לוקח והיינו דליכא צין דינא לקנסא: **מיוצי.** אלישנא קמא דלמרי ליה דינא קפרין ולא אקנסא: **כל סאה.** תבואה שיש בה רובע הקב ממין אחר ימעט דלא ליהוי רובע ואח"כ יזרענו וכן פ"י רבינו חננאל. א"נ מזרעו אלא שלא נשרשו עדיין ימעט אבל אם נשרשו אין להם עוד תקנה שכבר נאסרו בהשרשה כדנפקא לן בפסחים דפרק כל שעה (דף כה.) מהמלאה [דגיס כג] והזרע זרוע מעיקרו בהשרשה ובספרי^[א] נמי תניא לה בהדיא התבואה משתשריש: **סברו דרובע דנלאים.** האוסר התבואה משום כלאים חשוב הוא מן התורה ולא בטיל כי היכי דחשיב יותר מרובע טנופת לגבי מכירה דלא בטיל והוא הדין דפחות מרובע דכלאים בטל כרובע דטנופת: **וקפני ימעט.** ויעמידנו על שיעור הבטל דהיינו פחות מרובע. ואע"ג דאיסור כלאים חמור הוא שאין צ"ד יכולין להפקיע איסור אפי"ה לא מחמירנן ציה למימר דכיון דטרח ליטרח בכוליה לנפותו כולו כ"ש גבי מכירה דקיל שהרי צ"ד יכולין להפקיר ממון של זה לחצירו דהוה להו למימר ימעטי ויעמידנו על שיעור הבטל דהיינו רובע ואע"ג דלפירי יהיב איניש זוזי ובטפי מרובע עביד דטרח בכוליה ולא מחיל אפי"ה כיון דרובע מחיל איניש בטפי מרובע נמי יעמידנו על רובע ולא ינפה את כולו וקשיא לרז הונא דלמר מנפה את כולו. ומיהו הוה מנאי לתרואי דלא דמי טעם דטנופת לטעם דכלאים כל כך דהתם במחילה תליא מילתא דרובע מחיל איניש משום טרחא אבל יותר מרובע לא מחיל איניש אפי' פחות מרובע שצו דנקל לו לטרוח בכולו מאחר שמתחיל אלא דעדיפא מינה קמתרן ליה: **כרובע דהכא דמי.** דשניהן בטלין מן הדין והלכך די במיעוט דהא אפי' מיעוט לא הוה כריך דהא בטיל אלא חומרא בעלמא הוא כדמפרש ואזיל אבל יותר מרובע דכלאים אימא לך שאם צא למעט ממעט את כולו: **אי הכי.** דמשום חומרא דכלאים ממעט ולא מן הדין:

עין משפט ונר מצוה

י א ב מיי פ"ח מהל' מכירה ה' יא סנה לאין קע טוש"ע ח"מ סימן רכט סעי' א:

יח ג מיי פ"ג מהל' כלאים ה' א סנה לאין רפ טוש"ע י"ד ס"ו סעיף ה:

רבינו גרשום

ועפרורית רובע לא מקבל והתניא וכו' רובע יתשובת. היינו אבק קש שנישוב: עדשים מקבל עליו רובע עפרורית. אלמא דעפרורית מקבל רובע וקשיא. ומשני לעולם בשאר פירות פחות מרובע מקבל רובע לא מקבל ושאינו עדשים דקתני דרובע מקבל משום דמיעקר עקרי להו עם השורשין מן האדמה ומייחי בהו עפרא. אבל חטי ושערי ושאר פירי דחצויי להו מחצד ולא מייחי עפרא בהריה פחות מרובע מקבל רובע לא מקבל. השתא דוק מינה טעם דעדשים רובע מקבל משום דמיעקר עקרי להו אבל חטי ושערי לא מקבלי רובע. השתא דמפשוט מינה דעפרורית דחטי ושערי רובע לא מקבל אבל פחות מרובע מקבל. והכי נמי אמר רב קטינא דפחות מרובע מקבל. והאי מילתא בניחות' גרסי' לה. ומקשי' לא לעולם מהא לא תפשוט דחטין ושורשין רובע משו מקבל עפרורית ועדשים אצטריכא ליה למתני דסו"א וכו' קמיל דאפי' הכי לא מקבל אלא רובע ותו לא והוא הדין נמי לגבי חטי ושערי. וקשי' לרב קטינא: אמר רב הונא להיכא דאיכא יותר מרובע טנופת ובא לוקח לנפות כלומר לקוח מנפה את כולו. אפי' פחות מרובע: אמרי לה דינא. דמאן דיהיב זוזי אפירי ואפילו הכי אי את בה רובע טנופת לא טרח לנפות איש וליהיב דטרח בטלה דעתו אצל כל אדם ולא משנחזין ביה ומקבל בכל כרחו. אבל יותר מרובע טרח לנפות וכיון דטוח טרח בכוליה ומנפה את כולו: ואמרי לה קנסא. דקנסינן ליה שמוס דרובע שכיח בפירות יותר מרובע לא שכיח והואיל דאיכא יותר מרובע איהו הוא המוכר ידעייב בהו בידים ממש משום אונאה וכיון דעריב קנסוהו רבנן בכוליה ומנפה להו: מיתובי סאה חשיב כלאים ימעט. משום דאפי' חטי ושערי חשיב כלאים מרבנן: סברוה דרובע דכלאים כיון יותר מרובע דהכא דמי דכי היכי דיותר מרובע גבי מקח וממכר חשיב גבי כלאים נמי. וקתני ימעט עד דליתא רובע. ולא מכל וכל ימיט. הכא נמי להיכא דאיכא יותר מרובע ימעט הטנופת היותר עד רובע. וקשי' לרב הונא דאמר הבא לנפות מנפה את כולו לא רובע דכלאים לא הוי כיותר מרובע אלא כרובע דהכא דמקח וממכר דמי דמקבל עליו: אי הכי אמאי קתני ימעט. ליהוי כפחות מרובע ולא יצטרך למעט: משום דחומרא דכלאים שאני דאיסור הנאה: